

**ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ
РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Громадяни та інвестори мігрують з одного регіону до іншого, даючи таким чином оцінку його привабливості. Тому можна говорити про конкурентне змагання відповідної території за збереження чи отримання статусу місця, привабливого для проживання, праці та інвестування. У випадку втрати конкурентоспроможності вона може опуститися до рівня депресивної, з якого набагато складніше піднятися, ніж запобігти деградації. Для територіальних громад та органів управління важливо використовувати можливості зміцнення конкурентоспроможності, приділяючи увагу чинникам формування конкурентних переваг місцевої економіки.

Вітчизняні дослідники О. М. Стасюк та І. А. Бевз визнають, що у вітчизняній науці найменш дослідженим аспектом конкурентоспроможності є регіональний, і розглядають конкурентоспроможність регіону як здатність його економіки успішно адаптуватися до зовнішніх і внутрішніх викликів завдяки створенню нових економічних можливостей і використанню стійких конкурентних переваг регіону. Вони звертають увагу на те, що світовий і вітчизняний досвід свідчить про регіональні відмінності у потенційних можливостях запровадження інновацій, розвитку галузей виробництва та надання послуг, а також в існуючих кліматичних умовах та у ресурсному потенціалі. На їхню думку, за таких умов важливими завданнями є пошук нових механізмів регулювання розвитку регіонів та запровадження їх у практику з метою одержання бажаних результатів, зокрема підвищення рівня конкурентоспроможності регіону, наслідком чого повинно стати зростання рівня добробуту населення відповідної території. Згадані дослідники визнають за доцільне проведення подальших досліджень із використанням інтегральної оцінки конкурентоспроможності регіонів України з урахуванням наявних конкурентних переваг, під якими розуміють відповідні елементи продуктивних сил, що будуть визначати «точки зростання» для конкретного регіону [3, с. 80]. Зарубіжні дослідники називають певні умови конкурентної стійкості окремих галузей регіональної економіки. Серед таких умов: доступність факторів виробництва, необхідних для ведення конкурентної боротьби в галузі; рівень попиту на продукцію галузі в порівнянні з іншими виробниками; достатність науково-дослідних установ, асоціацій, постачальників та підприємств супутніх галузей у регіоні; конкуренція на внутрішньому ринку тощо [4]. На нашу думку, серед чинників формування конкурентних переваг важливо розглядати зміни у структурі та якості людських ресурсів і враховувати як локальні, так і глобальні зміни у середовищі функціонування регіональної економіки.

Сучасний світ ускладнюється, зокрема стає важко розмежувати глобальні і локальні процеси. Відбуваються зміни як в економічних, так і в людських чинниках. Р. Арзуманян узагальнив відповідні трансформації особистості, які підживлюють зростаючу складність сучасного суспільства. По-перше, це зростаючий рівень кваліфікації, який цей автор називає «революцією майстерності», у результаті чого нові покоління за емоційним, інтелектуальним та іншими критеріями розвитку якісно переважають попередні покоління. Друга трансформація пов'язана зі збільшенням готовності людей вступати в асоціації, спілки тощо, що призводить до «організаційного вибуху», коли все більша кількість організацій зі слабозв'язаною структурою пронизують світове співтовариство. Третя трансформація пов'язана зі зростаючою мобільністю людей, які легко перетинають кордони країни, – явищем, яке називають «переворотом у мобільності» [1, с. 13]. Перераховані вище трансформації на макрорівні призводять до змін у владних відносинах, які існують між особистістю і соціальними структурами, до складу яких вона належить. Тому серед чинників формування конкурентних переваг регіональної економіки

важливе місце займає соціальний капітал. Для досягнення належного рівня взаєморозуміння і співпраці громадян необхідно створювати умови для його розвитку. Соціальний капітал будується знизу вгору через спільну працю людей, їх підготовку, освіту, свободу для їх об'єднання, стабільність і безпеку в суспільстві, а також через розвиток довіри [2]. Одночасно з цим для формування позитивного (конструктивного) соціального капіталу важливим є збереження і розвиток моральних устоїв громад, що особливо важливо в сучасних умовах, для яких притаманними стають монотонність міського побуту, серійність культурної продукції тощо. У соціально-економічній системі, якою є регіон, людина є зв'язковим елементом між природним, соціальним та інформаційним середовищем. Людина з її інтересами та настановами перебуває в центрі уваги стратегічного управління розвитком регіону. Одночасно ж люди з їх вміннями та знаннями, зокрема активні громадяни і посадові особи органів влади, є суб'єктами цього управління, здатними розробляти і реалізовувати необхідні заходи з розвитку регіону.

Регіональна економіка функціонує на сільських територіях і в містах. Відповідні складові регіональної системи мають подвійну природу. По-перше, вони безпосередньо взаємодіють із природним середовищем, яке має різний рівень впливу людини на нього. По-друге, результати господарської діяльності по-різному залежать від природних і природно-кліматичних умов, зокрема для сільських територій визначальними чинниками є якість землі як головного засобу виробництва. З погляду конкурентоспроможності сільські території порівняно з містами є більш відкритими і неврівноваженими системами. Нові можливості з'являються у зв'язку із запланованими процесами децентралізації і деконцентрації влади і ресурсів. Стратегічне управління економічним розвитком сільських територій та міст повинно бути орієнтованим на забезпечення їх взаємовигідних відносин і погодження цілей їх розвитку із завданням дотримання екологічної безпеки країни, створення сприятливого середовища життєдіяльності людей, а також на збереження селянства як носія української духовності та ідентичності. Відповідне управління не повинно бути централізованим втручанням в економічне життя відповідних територій, а полягати у створенні умов, які сприяють реалізації підприємницької ініціативи, зокрема – відродженню почуття господаря, розвиткові довіри і навиків співпраці між учасниками соціально-економічних відносин на відповідних територіях.

Враховуючи наведене вище та узагальнюючи погляди вітчизняних і зарубіжних дослідників, можна означити такі чинники формування конкурентних переваг регіональної економіки: доступність факторів виробництва, зокрема якісних земель, попит на продукцію галузей регіональної економіки, розвиненість інвестиційної інфраструктури, перспективне забезпечення потреб регіональної економіки в людських ресурсах у розрізі секторів економіки, розвиток соціального капіталу, професіоналізм посадових осіб органів влади. В основі ефективного використання конкурентних переваг регіональної економіки повинні лежати: раціональне використання людських ресурсів, інноваційні підходи до антикризового управління економічними процесами на регіональному рівні, механізми фінансового забезпечення економічного розвитку регіону та управління еколого-економічним розвитком.

1. Арзуманян Р. *Кромка Хаоса. Сложное мышление и сеть: парадигма нелинейности и среда безопасности XXI века* / Р. Арзуманян. – М. : Регнум, 2012. – 600 с.

2. Загорский В. С. *Развитие доверия между субъектами экономической деятельности как условие успешного развития социально-экономической системы* / В. С. Загорский, Е. Г. Матвишин // *Современный научный вестник*. – 2013. – № 41(180). – С. 5 – 10. – (Серия «Экономические науки»).

3. Стасюк О. М. *Інтегральна оцінка конкурентоспроможності регіонів України* / О. М. Стасюк, І. А. Бевз // *Економіка і прогнозування* / Ін-т екон. та прогнозув. НАН України. – 2012. – № 1. – С. 75 – 86.

4. *The Emerging Digital Economy. Entrepreneurship, Clusters and Policy [Electronic resource]* / Ed. : В. Johansson, С. Karlsson and R. Stough. – Access mode : <http://www.springer.com/economics/regional+science/book/978-3-540-34487-2>.